List 39. # NOVICE Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 29. septembra 1869.

Gospodarske stvari.

Kaj zahtevamo od kupčijsko-obrtnijske zbornice

a tudi od trgovcev in obrtnikov samih?

Kupčijsko-obrtnijski zbornici je naloga, da skuša s primernimi predlogi odstraniti obstoječe napake, da kaže pot do novih obrtnij v deželi, da nasvetuje, kako bi se dala zboljšati sedanja obrtnija, da svetu naznanja deželne pridelke in izdelke ter tako naravná pot do izvažanja, da obrtnikom redno sporoča o svojem delovanji in tako v deželanih tudi budí svest, da jej je mar vstrezati vsem opravičenim željam trgovcev in obrtnikov.

To se zgodí s tem, da zbornica pozveduje skušnje in želje trgovcev in obrtnikov, da se potem o njih posvetuje ter jih rešuje ali s tem, da primerno predloge stavi kupčijskemu ministerstvu, ali s tem, da dopisuje zbornicam našega cesarstva ali tujih držav, ali s tem, da sama neposrednje pomaga, kolikor je v njej moči.

Mnogokrat se je že slišalo in se tudi sedaj še sliši že nekako priljubljeni izrek: Kaj nam pomaga trgovsko-kupčijska zbornica? Plačujemo za-njo leto za letom, pa ne vidimo nobenega vspeha, nobene koristi niti posrednje niti neposrednje.

Kdor količkaj nepristransko sodi in bolj na tanko pozná delovanje naše zbornice, ta mora zavrniti to neopravičeno očitanje; kajti ona je med drugimi izbudila delovanje za to, da smo dobili železnico iz Koroškega v Ljubljano, pa tudi čas menda ni več daleč, da naša dežela dobí še druge železnice, ktere jej gredó po njeni ugodni zemljopisni legi blizo morja, ki tako daleč sega v srce Evrope.

Kdor se je potrudil, le nekoliko premišljati lego in razmere naše dežele, kdor ni prezrl, da je marsiktera železnica že pospešila blagostan tega in onega okraja, ta mora spoznati visoki pomen, kterega ima ljubljansko-belaška železnica kot mala verižica one velike evropske železnice, kteri je namen, jutranje dežele, Srbijo, podonavske kneževine, Vojvodino, Banat, Bačko in sosednjo Slavonijo, ki ima sila veliko pridelkov, vezati z južno Nemčijo, Švico, Francijo, Belgijo in Anglijo. O tej železnici so razumni zvedenci in trgovci največih trgovskih mest izrekli prepričanje, da bode, kader se dovrší, najvažnejša med vsemi ozir prevažanja blagá. Kranjska dežela, ki tako ugodno leží, naj toraj ne prezira, na dobiček obrniti si to železnico.

Kranjci smo neposrednji sosedje onih pokrajin na vzhodu in zahodu, kterim moremo prodajati svoje izdelke; ti so: papir vseh vrst, ki se meriti sme z vsemi vnanjimi papirji, bukova sukna, koci, tkanine, čipke (špice), izdelki iz slame, ščetin in rogov, sita najboljše vrste, črevlji in usnje, železo za kupčijo, železno orodje, brušena železnina, žreblji, kositarnina, vozovi, pohišno orodje, les, suha roba in sploh mnogo druzih stvarí, ki se izvažajo iz Kranjskega.

Posebno omenjati ni treba pridelkov, kakor so na pr. sreš (vinska skorja), pepelika (lugasta sol), moka, méd, vosek, deteljno seme, lanéno seme, mizarski klej (leim), brinjevo olje, posušeno sadje, kislo zelje itd., ker se vse to že dandanes izvaža ne le v južne, ampak tudi v severne kraje, in to po daljnem potu skozi Dunaj in Solnograd.

Nikakor se ne dá tajiti, da se je kmetijstvo v vseh istih krajih, skozi ktere vodi železnica, toliko povzdignilo, da donaša dvojne ali celó trojne pridelke, ki se izvažajo; od tod tudi pride, da so v istih deželah začeli sejati lan, konoplje, peso itd.; potem so v istih krajih naredile se tvornice (fabrike), ki domá izdelujejo te pridelke, in tako so v malo letih isti kraji spremenili se v najrodovitnejše. Dobre ceste in nizka voznina kmalu privabijo mnogo kupcev in prodajalcev v kraj, in kjer se ti shajajo, ondi se kmalu nahaja tudi nagizdno blago, in tako drugo drugemu roko podaja. Kolikor viša je stopinja, na ktero prispè obrtnija, kolikor veča je duševna in djanska izolika, toliko več se odprè virov do dobička, kterih neomikani ne poznajo.

To lahko opazi vsak, ki zopet pride v kraje, v kterih je pred 20 leti bil trgovec ali oskrbnik ali si je kakor že bodi ondi služil kruh. Od kod ta velikanska prememba v blagostanu, če ne od železnic, ki so se ondi naredile v teh letih.

Železnica, ki kranjsko deželo veže z jugo-zahodom in severo-zahodom, ima za našo deželo veliko večo važnost od one, ktera jo prerezuje od severa na jug; kajti ona kmalu pomore vsej deželi, da se naravno povzdigne na višo stopinjo, ta pa je le pomogla nekterim tvornicam, trgovini z lesom in premogu ob Savi ležečemu, a glavnemu našemu mestu je vničila spedicijo in kupčijo z žitom, ubožnim Kraševcem pa vzela edini zaslužek prevažanja.

Nikakor ne bi bilo razumno, niti sedanjim razmeram primerno, ako bi kdo hotel tožiti zarad te zgube, ker nimamo nobene pravice zahtevati izjeme med drugimi deželami; dalje bi nerazumno bilo zahtevati, da bi bilo ostalo pri tem, kar je o svojem času bilo prav za prav več na škodo, nego na dobiček nekterim, tù si mislimo Kraševce, kterim je prav ta prevažanje bilo na moralično škodo. Ali to morda ni res? Če so druge jako obljudene dežele, na pr. Švica, Saksonija, saske kneževine, Turingija itd. do blagostana prišle z lesenino, tkanino, volnino, barvarijo in z drugimi obrtnijami, zakaj ne bi mogli razumni in bistri Kranjci povzdigniti se na višo stopinjo?

Kupčijsko-obrtnijski zbornici ni le naloga pomagati vrteti kolo napredovalnih dogodkov, ampak njej je tudi

dolžnost, nova vprašanja prožiti ter pot naravnavati, da se ugodno rešijo za našo deželo.

Naravni pot, to doseči, je ta, da zbornica pozveduje vse deželne potrebe. Naravni njeni poročevalci v prvi vrsti so domači trgovci in obrtniki (rokodelci) sami, v drugi vrsti pa so kupčijske zbornice avstrijske in tujih držav. Vsaka dežela ima svoje potrebe in svoje stališče, ki so si, zlasti kar tiče obrtnijo, naravnost nasproti.

V naši deželi je treba složnega, krepkega sodelovanja vseh rudarjev, obrtnikov, trgovcev in kmetovalcev. Najnaravnejša pot to doseči, je pa, da se v tem namenu zedinijo vsa društva, ki so v deželi, bodi-si znanska, ali obrtnijska ali zabavna.

Če hočemo, da zbornica spolni svojo nalogo, treba jej je pomoči. V vseh društvih so resni pogovori prvi, za temi še le na vrsto pridejo zabavni. Če se tedaj izvedenci pogovarjajo zdaj o tem, zdaj o tem, kar bi bilo njim ali drugim na korist, zakaj ne bi teh pogovorov naznanjali zbornici? Saj vendar ni moč zahtevati, da bi njeni odborniki, ki se po postavi smejo voliti le iz onih, ki bivajo v glavnem mestu ali njegovi okolici, na tanko poznali potrebe vseh obrtnij v deželi. Tržič, Kranj, Stražišče, Loški okraj, Kropa in Kamna gorica, Begunska okolica, Ribnica, Kočevje, Idrija in dolenske pokrajine vendar nimajo vsi enakih potreb, ker so njihova obrtnijstva tako različna!

Ti možje morajo zbornici pomagati s tem, da jej na tanko popisujejo svoje razmere in zadeve, da jej o njih razodevajo svoje skušnje ali mnenje, kako bi se dalo v okom priti tem ali tem napakam, ali kaj ovira, da se ta ali ta obrtnija ne more vspešno razvijati, kakor bi bilo želeti in kakor bi se lahko.

V obrtnijskih in trgovskih rečéh ne smé biti nobenih strank. V tem obziru najbolj veljá znani pregovor „z združenimi močmí“. Sreča bi bila za deželo, ako pridemo do tega združenega delovanja.

Trgovci in obrtniki naše dežele nikar ne prezirajte tega poziva; podpirajte kupčijsko zbornico v težkem, a blagem njenem delovanji; saj je treba le zdravega semenskega zrna, da vzraste to čvrsto drevo, ktero je kupčijska zbornica.

Treba je, da jej razumni izvedenci naznanjajo svoje skušnje, svoje mnenje, ktero razumni možje glavnega mesta pretresajo v zbornici; ali se to storí z nasprotovanjem ali s kritikovanjem ali sklepovanjem v zbornici sami, to je isto, glavna stvar je, da se storí kaj temeljitega, in da so ti možje stanovitni v tem, da delajo deželi na korist. Prenehljej je rakova pot, ker v nobeni stvari ni prestanek brez škode, zato vsem kranjskim trgovcem in obrtnikom krepko kličemo v spomin pregovor: „z združenimi močmí“.

Po J. A. Hartmanovem spisu.

Bozniške sušilnice za sadje.

Popisane in risane po pravi peči, kakor jo gosp. J. A. Hartman sam popisuje.

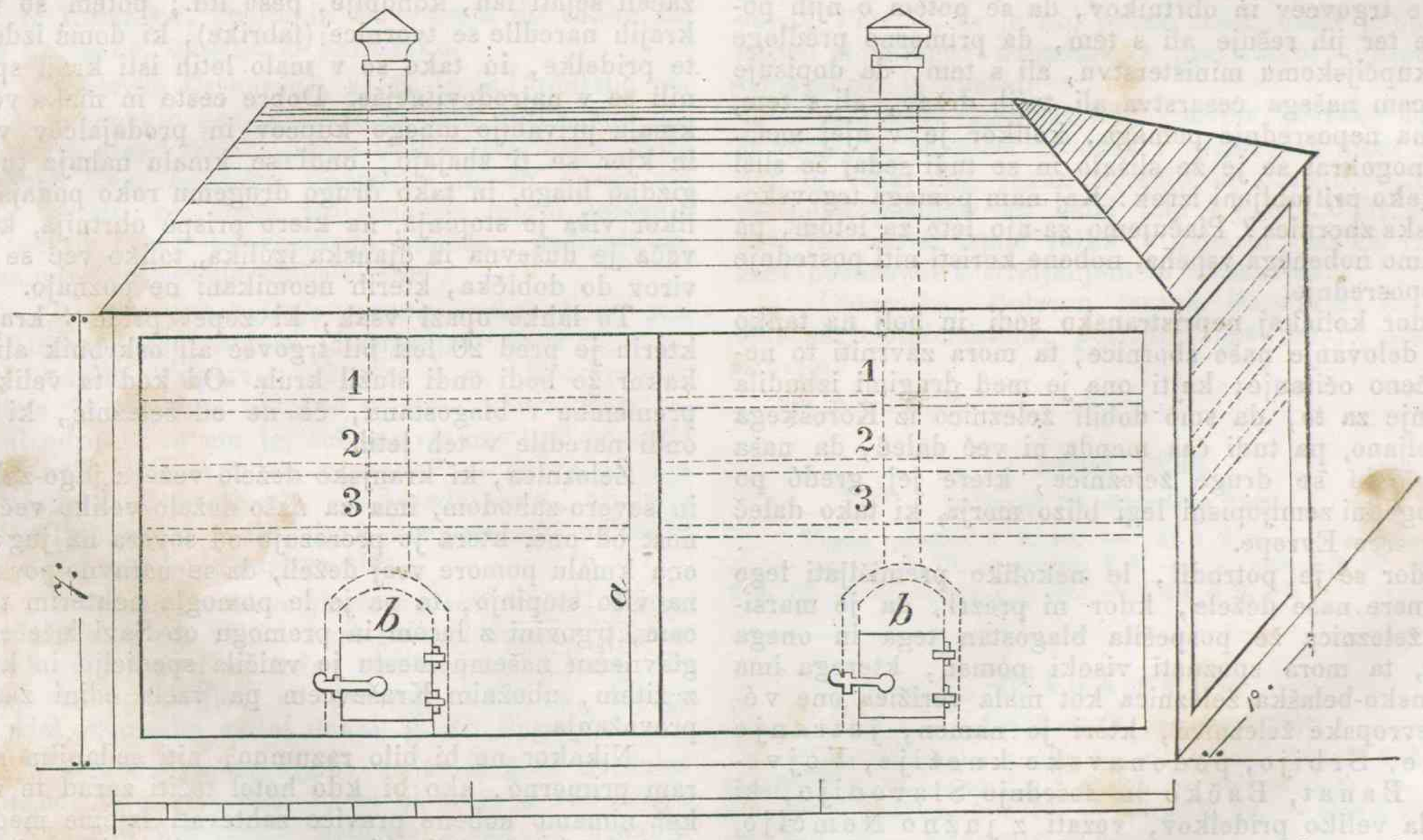

V 22. listu smo priporočali našim gospodarjem napravo takih sušilnic, kakor jih imajo v Bosni.

Danes jim podamo podobo bosniške sušilnice. Delo je leseno, sestavljeno iz 4 spodnjih tramov, po 7 palcev debelih; se vé da so spodnji in zgornji trami med sabo zvezani in pribiti. Spredej in zadej pri *a* so stebri, da podpirajo celo delo; stene so na notranji in vnanji strani nametane z glino in spletene iz vej, streha pa se naredí iz slame, diljic (desk) ali iz opeke, kakoršno si kdo hoče.

Številke 1, 2 in 3 zaznamovajo pletenice, na ktere se iztrese sadje in porine v peč.

Romi pleteníc imajo in sicer na vsaki strani po dva kotača, ktera v zarezah (palcih) tečeta in lajšata vtik in iztik pletenic, pletenica ima lesen locanj (ročnik) ali pa železno rinko, s ktero se pletenica primlje.

Črka *b* kaže kraj za kurjavo, kteri je podolgasto-okroglo zidan in blizo 4 čevlje meri: ob kraju tega prostora vzdidana je 6 palcev široka cev, ki se vleče pod omenjenimi koši in drží v dimnik.

Tretja pletenica je, kakor se vidi, v največi vročini, tedaj se morajo pletenice večkrat premeniti.

V vsakem oddelku je tik pod streho napravljena luknja za soparico, da se ta izkadí in sadje dobiva čist zrak.

V peči je zadej tikoma zemlje 2 čevlja visoka in 2 čevlja široka luknja; njen pokrov se na tanko prilega v steno.

Suší naj se 26 do 30 ur; vrh tega vsakega lastna skušnja učí, v kolikem času se dobro posuší sadje.

Na vsakem košu posuší se 50 do 60 funtov češpelj.

Paziti pa je posebno, da se vedno v eno mero kuri.

Sušiti se dajo konoplje, prediv, hruške itd. z enako dobrim vspehom.

Naprava te pečí ali pušnice, kakor smo že rekli, veljá 20 do 70 gold., oziroma na to to, ali se naredí iz lesa, plete iz vej, ali se zida, in gospodar sam naredí s svojimi ljudmí ali jo dá narediti po kakem drugem.

Prirodo- in jezikoslovna črtica.

Zapisal Robič.

Sprehajaje se v Šenčurski okolici nabiraje žužkov, polžkov in drugih stvarí zagledam prišedši k nekemu studenčeku v njegovi mali strugi mnogo zanimivih stvarí, med njimi tudi algo in sicer Batrachospermum moniliforme *Roth.* Sklonivši se začnem ročno pobirati vodnih polžev in poslednjič denem še nekaj alg v steklenico. Neki radovednež opazovaje me iz zatišja, kaj da delam, in kasneje bliže pristopivši me vpraša: „Gospod! čemú vam pa bo „krak“? Kaj pa imenujete „krak“ — ga brzo poprašam. „To-le vodno rastlino — mi odgovorí — ki jo v steklenici imate in ktera tudi tam-le v vodi od kamena mahlja. Ko kasneje še druge o tej stvari poprašujem, izvem, da v tej okolici povsod imenujejo algo „Batrachosmum“ po slovenski „krak“. — Kaj veljá, si mislim, da v selu Vogljah tiste štiri hiše poleg pota proti Vodicam imenujejo na „Krakovem“ zato, ker se v ondašnji kaluži mnogo kraka nahaja, in morebiti ima ljubljansko predmestje „Krakovo“ tudi od tod svoje imé *), ker brez dvoma tudi ondi po grabnih in večih mlakah obilo kraka raste.

Pri tej priliki naj še opomnim, naj bi se v spisih za rastline „Orchideen“ ne rabila beseda „kukovice“, ktera že tico pomenja, marveč „ceptec“; ta izraz, kolikor se spominjam, ni samo na Štirskem, nego tudi v celi tukajšnji okolici dobro znan, kjer tem rastlinam še posebno moč prilastujejo. Ko namreč nek poletenski dan šopek teh mnogovrstnih cvetlic domú nesem, me neka muhasta ženica šaljivo posvari: „pazite, gospod, da ne bodo dekleta za vami ceptale.“ Zakaj neki? vprašam. „Zato — mi odgovori — ker imate ceptec pri sebi. Kaj-li ne veste, če kdo pravi ceptec pri sebi ima, gredó dekleta za njim; ako ima pa konjskega, gredó po živali“.

*) Naj bi to misel prevdaril naš učeni gosp. Dav. Trstenjak in nam razodeti blagovolil svoje mnenje. Vred.

Národne stvarí.

O pregovorih in prilikah
sosebno slovenskih.

Spisal profesor Vil. Urbas. **)

Med vsemi reki smejo pregovori — ki jim prištevamo tudi modre izreke, prilike, govorila in prislovne izraze — ponašati se z največo starostjo z najvišim izvirom; kajti korenine njihove segajo v najdaljno preteklost, kal njihov leží v razodenji bogov. Početek pregovorov se ima iskati v izrekih očakov in prerokov, grških orakeljnov, rimskih šembilj, germanskih idiz, staroslovanskih vil.

Haman gré dalje ter pravi: [1]) Kakor je vrtnarstvo stareje od poljodelstva, menitva stareja od kupčijstva, kakor je malanje stareje od pisanja, petje stareje od deklamacije, kakor so prilike stareje od razsodeb; tako je pesništvo prvi, pravi materni jezik človeštva. Trdniše spanje je bil počitek naših pradedov in njih gibanje opoteči ples. Sedem dni so sedeli zamišljeni in zamaknjeni, [2]) ter odprli so usta in govorili v iskrenih rekih.

Kitâr v svojem rečniku pregovorov [3]) enako govorí in še pristavlja, da v omenjenih rekih so tudi starodavni kralji podajali svoje postave in razsodbe, modri in učeni svoje skušnje in nauke. Ali ne bo tega za pravo priznal, kdor je le kolikaj prebiral zgodovino starih časov?

Toda v begu vekov se je marsikaj premenilo. Iz nekdanjih rodov razvila so se ljudstva, iz družin osnovale se države; zadeve ljudí in narodov pa prihajale so bolj in bolj različne in zapletene, djavnost njihova bolj pogojena, potrebe njihove bolj narejene, navade njihove bolj premišljene. Ko se je pa po tej poti prejšnja naravnost ljudí s časom premenila v zvito politiko, krepost državljanov v skopost in norost; odložili so tedaj tudi pregovori svoje kraljevo-duhovsko oblačilo in zmesili se med govor ljudstva, ktero si jih je po svoje ostrojilo.

Kakor namreč lepe pesmi in napevi se izprva le v izvoljenih družbah omikanih ljudí krasno in umetno pojó; kmali pa veselo, brez gizde in lišpa po ulicah in krčmah donijo: tako, pravi Ferdinand Deni, [4]) so izreki nekdanjih modrijanov premenili se v ustih ljudstva v narodne pregovore. Da-si malo čislane, večkrat celó prezrete, prehaja tedaj mnogo umnosti in dokaj modrosti sedaj po svetu z jezika na jezik. Visocega rodú svojega komaj še spomnivši se, živijo sedaj oni izreki med ljudstvom, prikazovaje se tu šaljivo, tu grozivo, vselej pa pošteno, in ne pečaje se niti za premenljivo modrijo dôbe, niti za širokoustno učenost, ki „po neki krivi kočljivosti, sosedi ošabnosti“, [5]) rada zaničljivo gleda na pregovore. Kaj bi se le pečali za to, ali jih ne čislajo tem bolje vsi narodi? Arabci imenujejo pregovore „cvet jezika“, Lahi „narodna šola“ in Manconi jim pravi „modrost človeštva“, Španjci je imenujejo „dušno zdravilo“ in Kvevedo „male evangelije“, Nemci „zaklad jezika“ in Zajler „modrost po ulicah“. In niso li najumnejši možje vseh omikanih ljudstev priznali visoki izvir pregovorov, razglasovali vrednost njihovo, je pazno oskrbovali in ob priložnosti radi rabili? Ali ne pravi že kralj Salomon o pregovorih [6]): Ako je posluša modri, bode modrejši, in umni dobí vajet. Ali ni že Aristotel pred več ko 2000 leti pregovore imenoval svete ostanke one starodavne modrosti, ki bi nam bila za vselej zgubljena, ako je ne bi bili oteli oni izreki?

Kteri pošten človek, pravi Hajne [7]), ni že sam nad seboj skusil, da mu je v največi dvombi časi ne-

**) Omenivši v našem listu „letno sporočilo realke goriške“ pozdravljali smo radostni zanimivi spis gosp. prof. Urbasa v tem sporočilu. Z njega zato našim bralcem posnamemo nekoliko člankov. Vred.

[1]) J. G. Haman: Kreuzzüge des Philologen.

[2]) Job II, 13.

[3]) Quitard: Dictionnaire des proverbes. Paris 1812.

[4]) Denis: Essai sur la philosophie de Sancho. Paris 1842.

[5]) Quitard.

[6]) Bukve pregovorov I. 5.

[7]) Heyne: Vorrede zu Glandorfs Ausgabe der Pythagoräischen Sprüche.

*

znano koristilo kako določivno pravilo, kak moder izrek, lepi izgled kakega vrlega moža; da mu je to bilo v krepčalen ali celó zdravilen lek? Povzdignila se mu je zopet potrta duša; trdniše je sedaj stal, oprt na palico lepega spomina, bolj veselo in pogumno je sedaj stopal. Kajti zavarovane so mu bile prsi zoper pušice zavida in zapeljivosti, kakor da bi mu bil kdo v roko podal ščit Minerve; polegel se mu je v srcu požar nevolje, sovraštva, nepotrpežljivosti in maščevanja, ko so ga zadele krepke splošno veljavne besede modrijana, kakor svete nebeške kaplje. To so bili oni čari, ki so starim junakom in nekdanjim modrim tako čudovit upliv dajali na njih učence in naslednike.

In kako bogato je pismenstvo pregovorov!

Zastran svoje modrosti sloveči kralj Salomon je iz mladega nabiral pregovore, da bi, kakor pripoveduje, [8]) spoznaval modrost in spodobnost, da bi umeval razumne besede in se navzel poduka v nauku, pravičnosti, pravice in poštenosti, da bi dajal malim prekanjenost, mladim vednost in razumnost. S kako marljivostjo da se je za ta nauk trudil Salomon, razvidi se iz sv. pisma, kjer se bere, da je znal tri tisuč pregovorov. [9]) Velik zaklad te modrosti Izraelcev nam hrani sv. pismo, sosebno pa Salomonovi pregovori, bukve modrosti in bukve Sirahove.

Da se je tudi naš Izveličar rad služil pregovorov in sorodnih prilik, bere se zopet v sv. pismu [10]), kjer sam pravi: Kaj pa da mi bote rekli: Zdravnik, ozdravi samega sebe! In na drugem kraji [11]): To sem vam v prilikah govoril. Pride pa ura, da vam ne bom več govoril v prilikah, temveč očitno vam oznanoval od Očeta.

Stari Grki so imeli pregovore vedno na jeziku; ne le slavni Platon tudi resnobni Plutarh jih rabi v svojih spisih z očitnim veseljem. Gori omenjeni Aristotel je bil menda prvi grški pisatelj, kteri se je pečal z nabiranjem pregovorov; da je zapustil bukve o tem predmetu, poroča nam Laertij. Tudi učenca njegova Teofrast in Klearh sta nabirala pregovore in je razlagovala, enako sta se trudila Krizip in Kleant. Razun imenovanih naštevata Lajč in Šnajdevin [12]) še kakih dvanajst pisateljev grških, ki so nabirali one izreke. Žalibog, da se je pogubilo to skoraj vse. Toda iz teh bogatih spisov so zajemali poznejši zbiratelji: Hezihij, Svida in drugi, kar se nam je še ohranilo. Od Cenobija, ki je živel ob času Plutarha, se bere, da je prvi vredil pregovore po abecedi.

Stari Rimljani niso bili tako marljivi v nabiranji pregovorov, dasiravno je Kvintiljan večkrat priporoča kot zelo pripraven kinč govora. Le slovničarji, sosebno poznejših časov, so jih pogostoma rabili, kar nam pričajo ostanki iz spisov Festa, Nonija Marcela, Servija in drugi.

Kako pridno so one izreke nabirala sedanja ljudstva, zlasti v zadnjih treh stoletjih, to se razvidi iz bukev Nopiča [13]) in Diplesija [14]), ki naštevata vse te zbirke. Iz velike množice (Nopič jih znamenuje blizo 2000) hočem tu navesti le nekaj onih naborov, ki obsegajo pregovore Slovanov.

Med temi je morda najstareje delo „Paremiologija poliglotos“ Hieronima Megizera, ki je prišla na svetlo l. 1605. in obsega razun nekaj slovanskih tudi pregovore sv. pisma, Grkov in Rimljanov, Lahov, Španjce v, Francozov, Nemcev, Belgijancev, Arabcev in Turkov.

(Dalje prihodnjič.)

[8]) Bukve pregovorov I, 2—4.
[9]) Tretje bukve kraljev IV, 32.
[10]) Evangelij sv. Lukeža IV, 23.
[11]) Evangelij sv. Janeza XVI, 25.
[12]) Leutsch und Schneidevin: Griechische Pareomiographen. Göttingen 1839.
[13]) Nopitsch: Literatur der Sprichwörter. Nürnberg 1822. 33.
[14]) Duplessis: Bibliographie parémiologique. Paris 1847.

Slovstvene stvarí.

Kaj pomenja latinska beseda „jecatio“?

Prošnja do latinskih filologov.

Na Koroškem so našli rimsk kamen, kteri ima po mojem in gosp. pl. Jabornekovem berilu ta dobro ohranjeni napis:

DRIPPONIO Maximo et Juniae. C. F. BATEIAE Uxori
C. Maximia. C. Filio Juniano Decurioni Virunensium defuncto Romae in IECATIONE ANN. XXX.
Fi. DRIPPONIAE Maximi F. SVADRAE ann. XXXVIII.

V kakošnem stanu je ta „Decurio Virunensium“ v Rimu umrl? Kaj pomeni beseda jecatio? Jaz je ne morem v nobenem latinskem besednjaku najti. Utegne biti barbarska ali provincialska. Imena Dripon od dripam, dripljem, lacerare, Bateja od bat, batja, stirps, stipes, Stamm, Stammvater, dalje Svadra, od korenike svad, contendere, dissociare, so čisto slovenska. Pri besedi jecatio na jacio — jeci — jactum misliti se bo težko dalo, ker Latini so nomina stvarjali iz supinov, zato iz jacio: jactus, jactura itd. V nominu jecatio toraj imamo iskati glagola: jeco, avi, jecatum; tega pa nisem bil srečen še najti pri nobenem latinskem pisatelju. Znamenito je, da stojí „in jecatione“, toraj je izražena okoliščina smrti. Jabornek misli, da jecatio bi utegnilo pomenjati: „Meuterei“, al Latin to poznamlja s „tumultus, seditio, factio, conjuratio, conspiratio“. Če ni latinska, ponujam slovensko: jekam, jeknuti, po Belostencu = razmezgnujem, razmrvljujem, razdruzgnujem, hitam, hrupam, lupam s čim ob zid, kamen, drevo itd., da ubijem, poterem. Tako je utegnil res „Decurio Virunensium“ o priložnosti kakošne morije, halabuke, jeknutja v Rimu razdruzgnjen, razmrvljen, raztreščen biti. Primeri še srbsko: jeknem, ingemisco, intono, jektanje, ječanje, tumultus, sonitus, jeka, sonitus. Pojmovi: tumultus in sonitus se vjemajo, primeri: buka in halabuka, Lärm in Aufstand, kramola ravno s tema pomenoma, dalje lat.: tumultus in turba tudi s pomenoma: Lärm in Aufstand, tako tudi: jekam, jeknem v pomenih: tumultuare, sonare in allidere, bučiti in raztreskati, razdruzgnoti. Ako se v latinščini ta beseda ne najde, gotovo je iz jezika Noričanov in Turiščanov, in ker le edina slovenščina nam daja prikladni zmisel, daje to nov dokaz, da so Noričani in Turiščani bili Slovenci. Omenjena rodbina je mogla biti pogumna in boječeljna, ker imena: Dripon, Svadra, izrazujejo razderivni značaj dripanja in svaje, in Bateja — orožja bata, s kojim se v jeki*) pobija.

Prosim vse slovenske rojake, kteri so učitelji latinščine, naj preiskujejo pomen in početek besede: jecatio, in svoje preiskave oznanijo v „Novicah“.

Na Ponikvi 20. septembra 1869.

Davorin Trstenjak.

* *Slovenska slovnica za prvence*, spisal Andrej Praprotnik — je ravnokar na svetlo prišla. „Pa že le spet slovnica! — slišimo kakega ugovarjati — „mar

*) Obilo dokazov, da se vjemajo pojmovi, kričanja, vikanja, ječanja, buke, halabuke in vstaje, morije, punta, lahko najdeš v J. Grimmovem spisu: Ueber die Namen des Donners. Pis.

nimamo slovnic že dosti in še preveč“. Brez pogleda v Praprotnikovo slovnico je res nekako upravičen ta ugovor; al kdor pregleda to novo slovnico, priznal bode rad, da to delce ni brez potrebe pomnožilo slovenskega slovstva. Če tudi v obče nikakor nismo edinih misli z graškim lehrertag-om, da le učitelji znajo skladati prave šolske knjige, smo vendar v takem primerljeji, kader je učitelj na vsako stran kos svojemu predmetu, kakor je tukaj s slovnico, prav zato, da učitelj, ki razume svoj nálog in iz večletnih skušenj temeljito vé, kako naj se mladini delí nauk, piše šolsko knjigo. Zato radi rečemo: dobro došla Praprotnikova slovnica za prvence! Sicer bi ta tudi naši drugi mladini in odraslim v mestih in po kmetih, ki ne hodijo več v šolo, pa želijo materni svoj jezik pravilno govoriti in pisati, dobro vstrezala ta slovnica, ktera na 82 straneh, tedaj na kratki poti, pelje do pravilnega znanja onega, ki le to želí, da se mu razjasni, kar ga je mati jezika učila. — V Miličevi tiskarnici v Ljubljani in pri izdatelju se slovnica dobiva po 30 krajc.

* *Računice za male realke* od prof. Iv. Tuška je izišel II. del. Vpeljana je ta računica v vse hrvaške in slavonske male realke. Z dopisom od 29. maja t. l. št. 1568 je to računico tudi cislajtansko ministerstvo za nauk in bogočastje potrdilo za dalmatinske in primorske male realke.

Vrtec lepoznanski.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevićeve svobodno posnel J. Levičnik.

X.

(Dalje.)

Po kratkem prestanku zeló omamljena bolnica prične dalje govoriti tako: „Razodeti moram resnico, da moj namen sprva ni bil ta, da bi prevzela Ljuboslavi zaročnika, akoravno sem se ž njim občila poleg prijateljice svoje vsaki dan po več časa. Bilo mi je edino le za to, da pasem lenobo, in da nečimerno dobro živim. — Al kaj ne počne vse lahkoumnost in popolnoma pokvarjeno srce!.... Ljubkovič bil je mož krasen, in kar je še več, bistra glava.... Jaz sem se bila v Karlovcu navadila, da se mi možke glave uklanjajo; al Ljubkovič ni bil tak; on tudi ne z eno samo besedico ni vstrezal moji nečimernosti; ni se mi prilizoval, še manj pa koprnel po moji ljubezni..... To me je togotilo, in jela sem upotrebovati one zlodjeve ženske umetnosti, ktere ne ostanejo nikdar nikoli brez vspeha.... Kar ni rekel on meni, rekla sem jez njemu, in po mojih sladkih besedah omamljeni Ljubkovič vloví se slednjič v moje zanjke.... Napela sem zdaj vse svoje zvijače; Ljubkovič odreče se Ljuboslave, zarotí se mi, da če mi biti soprug in da hoče raztrgati dosedanjo svojo srčno zavezo, — na kratko rečeno: dosegla sem bila svoj namen, in on je bil moj....“

Na te besede vzdigne se naglo gospá mati, kakor da bi htela vsekniti luč; — roka se jej trese, ustnice jej trepečejo..... Kmalu potolaži vendar dušne sile, ojači se in zopet mirna sede. Bolnica govorí dalje:

„Vsled tajnega dogovora v vinogradu storí Ljubkovič po mojem zvitem nasvetu prvi korak, ki bi peljal k ločitvi z Ljuboslavo. Podal se je namreč nekega večera v svojo sobo, potajivši se, da je bolan. Jez pa šla sem k Ljuboslavi, da jej bi to naznanila. Al, mili Stvarnik moj! kako čudovito spremenjeno sem našla prijateljico. Vpadle očí, bleda lica, trepetajoče ustnice; ah, bila je, kakor da bi bila vstala iz groba!.... Nikdar mi ne zgine tista njena podoba spred obličja.... pa od tistega trenutka je tudi nisem videla nikoli več.... Drugo jutro namreč mi je naznanila stara ključarica, da je Ljuboslava odpotovala v svojih opravilih; kedaj da se povrne, ne vé. Celi tisti dan ni mi prišel Ljubkovič pred obraz, a drugo jutro potem zgodaj šel je po svojih poslih.... Bivši sami navalile so se mi k srcu razne misli; vest se izbudí in začne mi ostro očitati moje strasti. Tako minulo je šest dolgih, rekla bi skoraj, za-me večnih dni. Zdaj povrne se na dom hišina Anka, ki se je bila odpeljala z Ljuboslavo; ž njo prišli pa so tudi pooblastniki, da uredijo v grajsko najemništvo spadajoče račune. Oni so Ljubkoviču oddali razna pisma, a meni darovalno pismo vsega premoženja, kar ga bo čez grajsko najemnino ostalo in zraven tega še lep znesek v obligacijah.... Dolgo nisem mogla umeti, kaj vse to pomeni, dokler mi poslednjič Anka ne izročí lista Ljuboslavinega. Kakor okamnela sem stala, beré nepozabljive one vrstice..... Gospá mati! da Vam bi bilo dano takrat gledati v mojo dušo, — zgrozili bi se bili.... Ljubkovič, izvedevši, da sem dobila pismo od Ljuboslave, pride k meni, in zavpraša me za njegov zadržaj.... Nisem se z lepo mogla vdati tej zahtevi; poslednjič mu ga vendar izročim, in zakrijem si od sramote z rokami obraz....“

„Ljubkovič prebravši pismo“ — nadaljuje bolnica svojo pripovest“ — položí ga polagoma na mizo ter prebledevši z reznim glasom pravi: „Gospodičina! viste me bili s prokleto neko skrivno močjo premotili, da sem govoril besede, za ktere ni vedelo moje srce... Jaz vas preziram, črtim, in ako ne najdem Ljuboslave, proklinjam! — proklinjam na vselej! Vi ste kača, ki ste razdvojili dvoje nedolžnih src, ter otrupili jima življenje. Vzdignil se bom iskat Ljuboslave, za Boga! če imam tudi prehoditi zavoljo nje polovico svetá. Z solzami hočem oprati zmoto svojo; a vam želim, da ne izostane vam plačilo, ki ste ga zaslužili.... To izgovorivši izginil mi je izpred očí, in nikdar ga nisem videla več“.

„Od tega trenutka ni mi bilo več živeti v N—*ski grajščini. Zapuščeni meni po Ljuboslavi gospodarstvo izročila sem drugemu najemniku, poprodam svoje imetje ter napotim se po svetu, iskat razžaljene sestre, prijateljice.... Oj, gospá! zastonj bi vam poskušala opisavati ona čutja, ktera so me tirala po širokem svetu.... Bili so to kače in gadi, ki so mi na stoterni način razjedavali srce in šibali mi dušo; žalostne one besede v pismu: „nočem Te vprašati, kako si mi mogla kaj tacega storiti“, žgale so me vedno skeleče v duši, in rada se bi bila odrekla tudi življenja, da sem si jih mogla izbrisati iz spomina. Mesto prehodila sem za mestom, vas za vasjo, potrosila ves denar; — petnajst celih let minulo je tako, in napadla me je poslednjič huda bolezen. Taka prišla sem v to pokrajino, in milosrčni pastirji pokazali so mi pot v ta samostan, da morem v miru izpustiti dušo....“

(Konec prihodnjič.)

Deželni zbori.

Deželni zbor goriški

se je pričel v sredo 22. t. m. Po govorih deželnega glavarja grofa Pace-ta in vladinega zastopnika barona Pino-ta (ki je laški a tudi — in sicer prav gladko — po slovenski govoril), izročil je ces. namestnik troje vladinih predlogov in obečal še dvoje. S tem je bila seja dopoldne končana. Pričujočih je bilo 17 poslancev; manjkalo je gg. De Pretis-a, Winklerja (ki ima zdaj z nabiranjem novincev opraviti) in Visini-a (kteri se je zarad preselitve v Trst poslanstvu odpovedal). Popo ldne

istega dne so na dnevnem redu bili v začetni seji izročeni vladini predlogi, in sicer: 1) Predlog zastran ustanavljanja, vzdržavanja in obiskovanja ljudskih šol; izročil se je v naprejšni pretres odseku za vladine predloge; volili so se pozneje v ta odsek: dr. Doljak (predsednik), Del Torre, dr. Deperis, Marušič (zapisnikar), dr. Pajer, dr. Tonkli; 2) načrt postave zastran vravnanja pravnih razmer učiteljev ljudskih šol; izročen je bil istemu odseku; 3) predlog, zadevajoč oblasti (organe), ki imajo razsojati o zamenjah zemljišč, ali bi se dalo obdelovanje po njih zboljšati ali ne; izročil se je odseku za vladine predloge; 4) predlog deželnega odbora zadevajoč načrt postave (izdelal ga je odbornik Gorjup) zastran vpeljanja novih deželnih zemljiščinih (gruntnih ali intabulacijskih) knjig. Ta predlog se je izročil posebnemu odseku, sestavljenemu tako-le: Candussi (predsednik), dr. Doljak, Gorjup, dr. Tonkli (zapisovalec), Winkler; 5) računi in prevdarki vseh 11 deželnih zalogov; predložil jih je deželni odbor; izročili so se finančnemu odseku, kterega udje so: bar. Ritter (predsednik), dr. Abram (zapisovalec), Candussi, De Pretis, Rozman, grof Strassoldo, Winkler. Izvolil se je slednjič še en odsek za peticije: Dottori (predsednik), Del Torre, Pagliaruzzi, Polaj, dr. Žigon (zapis.).

Štajarski deželni zbor.

Grof Kottulinski sporoča, naj bi se kupilo Pfrimarjevo posestvo pri Mariboru za deželno vinorejsko šolo in neki del loga od grofa Brandisa. Dr. M. Prelog se zoperstavlja temu predlogu, in dokazuje, da je celi kraj, v kterem se hoče šola napraviti, celó nezdrav, in da se naj zato pozvedava pri admontskem štiftu, ali ne bi hotel prodati pri Mariboru ležeče posestvo „Racerhof“, ki leží v zdravem kraji in ima vse lastnosti za imenovano šolo. Predlog, naj se ta stvar izročí posebnemu odboru 9 udov, se potem sprejme. Grof Kottulinski bere sporočilo deželnega odbora, da naj se napravi živino-zdravilska šola s tremi razredi, in predlaga, naj se ta stvar izročí šolskemu odboru. P. Heschl predlaga, naj se izročí finančnemu odboru, in F. Brandstetter, naj se izročí odboru za deželno obdelovanje. Vsi trije predlogi se podpirajo pri glasovanji, vendar nobeden ne obveljá, in tako se bo ta važna stvar še le kasneje na dnevni red postavila, ali morebiti letos celó ne. Deželni glavar bere interpelacijo Fr. Brandstâtter-ja, v kteri praša deželni odbor: „Ali mu je znano, da učenci deželne kmetijske šole z dovoljenjem ravnatelja podpisujejo zaupnice, ki niso nič druzega, kakor samo neprijateljsko žuganje ustavi(!!). Deželni glavar bo na to vprašanje odgovoril v prihodnji seji. Baron Buol podpira svoj predlog: „Naj se prosi vlada, da se spremení §. 18. obrtnijske postave do tega, da gosposka, ki ima pravico podeliti obrtnije, pri podeljenji pravice krčmarenja, naj bi ne gledala samo na krajine razmere, temuč tudi na besedo srenje, ali je potrebno tako podeljenje ali ne.“ Govornik povdarja posebno, da je od l. 1859., v kterem se je nova obrtniška postava vpeljala, strašno mnogo krčem postalo. V graškem okraji je pred letom 1859. bilo samo 413 krčem, zdaj pa jih je 534; v ljubenskem okraji jih je prej bilo 282, zdaj pa jih je 414, v celjskem okraji je narastla številka od 282 na 636 krčem. V glavnem mestu Gradci je bilo leta 1859. samu 203 krčem, zdaj pa jih je 464 itd. Govornik hoče vedeti, da se brez mere dovoljujejo krčme, da gré čednost in blagostanje zlo rakovo pot, dosti krčem se ne more lahko opazovati, kvari se družina tudi na deželi in blagostanje celih rodovin se večkrat pokončá itd. Vsak kraj, srenja naj določi, ali je potrebna krčma ali ne, to tirja tudi avtonomija srenjska. — Buolov predlog se izročí odboru za srenjske zadeve.

Deželni zbor kranjski.

V 5. seji so se obravnave dnevnega reda tako-le vrstile: 1) vladni predlog postave, ki zadeva napravo, vzdrževanje in obiskovanje javnih ljudskih šol, je bil izročen šolskemu odseku v naprejšnje posvetovanje in poročilo; 2) drugi predmet, to je, dopis c. k. deželnega predsednika zarad volitve 4 udov in 4 namestnikov v deželno komisijo za prenaredbo zemljiških davkov je bil odložen ter pride še le čez 8 dni (prihodnji petek) na dnevni red, da se morejo med tem časom deželni poslanci o tej tako važni volitvi posvetovati; 3) poročilo deželnega odbora o proračunu deželnega zaklada in njegovih podzakladov za 1870. leto se je izročilo finančnemu odseku v pretres in poročanje. Potem je prišel na vrsto 4) predlog deželnega odbora zarad podpore slovenske dramatike (slovenskih gledišćinih iger). Deželni odbor, kteremu je bil poročevalec dr. Costa, je nasvetoval, naj se dá v podporo slovenski dramatiki vsako leto 1000 goldinarjev iz domestikalnega zaklada. Obravnava tega predmeta je izbudila jako zanimiv govornišk boj med narodno in protivno nemško stranko tako, da je predsednikov zvonček večkrat zapel. Dr. Zarnik je poprijel prvi besedo ter je v obširnem govoru, v kterem se je popolnega izvedenca na polji Talijinem izkazal, razložil, koliko so drugi narodi storili in še storé, da imajo dobra gledišča, kako je pa slovenska dramatična muza bila do zdaj revna in zapuščena, bosa in razcapana. Govornik se zahvaljuje domoljubnim utemeljiteljem dramatičnega društva in prostovoljnim igralcem in posebno gospodičinam igralkam, ki se trudijo za slovensko gledišče. (Živile!) Dalje stavi druga gledišča in sosedno Hrvaško v izgled, ki daje narodnemu gledišču vsako leto 24.000 gld. denarne podpore. Po vsem tem stavi nasvet: naj se slovenski dramatiki za leto 1869/70. dovoli vseh 1600 gld. podpore, ki so se dosihmal nemškemu gledišču dajali, in sicer 500 gold. naj se dá dramatičnemu društvu za glediško učilnico, druzih 1100 gold. pa naj se porabi za darila, in sicer za najboljšo izvirno žaloigro in za najboljši izvirni resni igrokaz dve darili po 250 gld.; predmeta obeh iger se morata vzeti iz slovenske ali iz obče slovanske povestnice, ali pa iz vsakdanjega slovenskega ali tudi iz obče slovanskega narodnega življenja; dve darili: eno 250 gold., drugo pa 200 gold. za dve najboljši izvirni skladbi operet; dve darili vsako po 75 gold. pa za dvoje libret ali operetnih tekstov; s 4. točko predloga deželnega odbora, da pogoje razpisa teh daril na drobno sestavi deželni odbor, se dr. Zarnik sklada. — Dr. Zarnik je v svojem govoru protinarodni stranki marsikaj povedal, kar je med narodnimi poslanci in med poslušalci veselost in zadovoljstvo izbudilo. — Za dr. Zarnikom je govoril posl. Kromer, ki je skušal Zarnikove razloge izpodbiti, rekši, da bi bilo pametneje in slovenskemu narodu vspešneje, ako bi se za dobro povestnico naše domovine razpisalo 500 gold. v darilo, nego da bi se dajala darila gledišćinim igram. Poslanec Kromer ne misli, da bi gledišká učilnica slovenski dramatiki kaj pomagala, ter da se ne bo našlo mladih ljudí, ki bi hotli svoje življenje gledišču posvetiti, ker bi ne imeli razen Ljubljane nikjer nobenega slovenskega gledišča, in toraj tudi kaj pičlo zaslužka. V smislu Kromerjevem je govoril tudi poslanec Dežman, ki še ni pozabil „kurnikov“, ki imajo po izreku poslanca Kromerja v lanskem deželnem zboru postati iz lóž ljubljanskega gledišča, ako se namreč nemškemu gledišču odtegne dosedanja denarna podpora iz domestikalnega zaklada; tudi on je proti glediški učilnici. Govor dr. Tomanov, podpiraje predlog dr. Zarnikov, je še posebno poslanca Kromerja zarad tega zavračal, ker je trdil, da Slovenci nimamo nobene

povestnice, in da bodo stroški za glediško nčilnico brez koristi za slovenski narod. Dr. Toman je našteval povestnične knjige, ki jih že imamo. — Iz govora dr. Bleiweisa smo izvedeli, kedaj in kako se je začelo ljubljansko gledišče in s kterimi pripomočki, da po takem imamo že od leta 1773. poseben glediški zaklad, o kterem je ces. sklep od 1842. leta odločil, da se ti dohodki ne mešajo z drugimi deželnimi dohodki, kajti ti dohodki, ki se vsako leto — brez vštetih stroškov — morejo ceniti na 3627 gold., se ne za krajcar ne nabirajo iz davkov siromašnega naroda, ampak so dohodki posebnega gledišķega premoženja; dostavil je pa tudi, da se je že l. 1790. igrala v ljubljanskem gledišču „Županova Micika“, kar tem očitnejše kaže, da takrat gospôda v Ljubljani ni bila nemškutarska, ker so gospodje in gospé prvih stanov sami kot igralci in igralke na oder stopili. — Ko je še dr. pl. Kaltenegger govoril in nasvetoval, naj se predlog deželnega odbora po nasvetu poslancev Dežmana in Kromerja izročí finančnemu odseku v prevdarek, — ko je dr. Toman dokazal, da Kromerjev predlog zarad darila za povestnico je samostojin predlog, ki se po opravilnem redu samostojno obravnati mora, — ko je dr. Bleiweis odgovoril Dežmanu, da gledišķi zaklad ni domišlija, in je dr. Zarnik šibal, kakor jih je imenoval „predpotopne“ pojme Kromerjeve in Dežmanove o tem, kako se gledišča začenjajo, omenivši, da tudi dr. Klun in Dežman sta 1848. leta komedijo slovensko igrala itd., je dr. Costa kot poročevalec poslednji govoril. Povdarjal je, da tudi iz govorov nasprotne stranke se je razvidelo, da v obče niso proti temu, da se slovenskemu gledišču podpore dá; po takem pa ni treba, da bi predlog še enkrat romal pred finančni odsek. Koliko naj se dá in za kaj naj se dá, o tem se brž lahko sklepa, drugo pa naj se prepustí deželnemu odboru. Ako se o darilu za povestnico slovensko predlogi stavijo po drugi poti, gotovo bo zbor temu predlogu pritrdil. Tudi on ne nasprotuje dr. Zarnikovim številkam; glavna stvar je, da dobimo národno-slovensko-gledišče. — Pri glasovanji so z veliko večino obveljali dr. Zarnikovi predlogi. In tako je bilo živahne debate konec. — Po tem je prišla na vrsto 5) postava zastran jezika, v kterem naj bi se za vojvodino Kranjsko postave izdelovale in razglašale. Osnova te postave se je po razodetih nekterih pomislikih c. k. deželnega predsednika izročila ustavnemu odseku v posvèt.

Na to je bila volitev namestnika deželnega odbornika mesto umrlega prošta Kosa. Izvoljen je bil po poslancih mest in zbornice kupčijske dr. Razlag; dobil je 5 glasov (živio!), dr. pl. Kaltenegger 3, poslanec Janez Kozler pa 1.

Naposled je dovolil deželni zbor, da se smé v vaséh mokronoške županije za občinske potrebe in za zidanje farne šole v Trebelnem poberati 76 odstotkov priklade k pravim davkom leta 1869.; in v vaséh Brezje in Cerovec v županiji Mirna peč 66 odstotkov priklade k pravim davkom leta 1869. za zidanje farne šole v Trebelnem.

Predlogi 6. seje deželnega zbora so bili, razun enega samega, vsi dotičnim odsekom v prevdarek izročeni, toraj pridejo še enkrat na dnevni red v končno obravnavo. Sklepalo se je danes le po nasvetu deželnega odbora o slovensko-nemškem delu Wolfovega slovarja. Poročevalec je bil dr. Bleiweis. Jedro temu poročilu bilo je pismo svetlega knezoškofa, ki ga je o tej zadevi pisal deželnemu odboru. Pismo knezo-škofovo poroča, da za izdavanje slovensko-nemškega slovarja je bil izvoljen poseben odbor, ki je gosp. Fr. Levsteku izročil vredništvo slovarja. Pripravili so se vredniku ti-le pripomočki: a) Zalokarjev rokopis, ki na 1100 pôlah obsega vredjeni slovar slovensko-nemški in ki je bil v ta namen iz zapuščine Wolfove kupljen za 2000 gld. v gotovem denarji in za vsakoletnih 200 gld.; ki jih g. Žalokar dobiva do svoje smrti; b) Cafova zbirka besedi, ki je jako velika; c) Miklošičev rokopis v 4 velicih zvezkih na 287 pôlah; d) zbirka besedi v abecednem redu, poslana po gosp. Kočevarju; e) rokopis slovarja brez imena pisateljevega. To je zaklad, ki je vredniku pripravljen. Pretekla so 3 leta, ko se je vredovanje začelo, in stroškov v ta namen je Alojzjevišču narastlo ta čas že 1190 gold. a vendar ni še nobena pôla za tisek pripravljena. — Vidi se iz njega, da je gospod knezoškof vse storil, da bi se bil začel tisek željno pričakovanega slovarja. — Ker pa je potreba obširnega slovensko-nemškega slovarja živo pripoznana, to je, obširnega saj toliko, kakor je nemško-slovenski del, in ker svetli knezoškof v dopisu od 12. junija t. l. pozivlja deželni odbor, naj on najde pot, da se dovrší delo, tedaj misli odbor, naj bi se prijazni klic svetlega knezoškofa v nemar ne puščal, da se z združeno močjo — pa brez stroškov deželnih — dožene tisek slovarja. V tem smislu nasvetuje tedaj deželni odbor: Slavni zbor naj sklene: Deželnemu odboru daje se nálog, da na poziv gospoda knezoškofa in vzajemno ž njim prevzame skrb za to, da se kar najbrže izgotovi rokopis za tisek slovarjev, ter se v ta cilj in konec dogovori s svetlim knezom.

Ko je bil ta predmet rešen, vpraša dr. Toman c. kr. deželnega predsednika: kaj je z važno postavo o razdelitvi sopašnikov in menjalnih zemljišč, ki jo je deželni zbor kranjski lansko leto sklenil, a še ni duha ne sluha o njej? C. k. deželni predsednik odgovorí, da ta postava od presvitlega cesarja ni potrjena, a da bode ministra poljedelstva brzo vprašal: ali ne pride ta osnova že temu zboru v novo posvesvetovanje.

V 7. seji je izročil c. kr. deželni predsednik zbornici osnovo vladne postave o vodnih pravicah in obljubil postavo za ribštvo; — na vprašanje poslanca Lipolda in več druzih poslancev je odgovoril, da postava za varstvo koristnih tic in pokončavanja škodljivega mrčesa pride še v tem zborovanji na vrsto. Deželni glavar naznanja, da je dr. Klunu dal za 8 dni vakance, — da mu je dr. Costa izročil pritožbo mnogih posestnikov iz Razdrtega o gozdnih servitutnih zadevah, — in da mu je po c. k. predsedstvu došlo pismo, v kterem minister dr. Giskra ukazuje, da zapisniki dež. zbora ne smejo biti samo slovenski, nego morajo biti vselej tudi nemški. Ukaz ta izbudil je veliko nevoljo od stranî narodnih poslancev, in po viharni debati, ktere so se vdeležili dr. Toman, dr. Zarnik in dr. Costa, obveljal je sklep, da se dá ministrov ukaz v natis ter stavi na dnevni red prihodnje seje, da pa se zapisniki pišejo tako kakor dozdaj slovenski, dokler zbor v tej njega zadevajoči notranji zadevi ne sklene drugače. — Predlogi današnjega dnevnega reda so se izročili dotičnim odsekom; predlog deželnega odbora, naj se Flachenfeld-Volčičevo korarstvo podelí dr. pl. Paukarju, je bil ovržen, kajti z 19 glasovi proti 7 je v skrivni seji bilo podeljeno pl. Fr. Premersteinu, kaplanu v Trebnem.

Dopisi.

Iz Kostelja 25. sept. — Ker ljube „Novice“ rade odgovarjate na vprašanja, prosimo, da odgovorite tudi nam. Pred tremi leti smo dobili po nemili nam osodi župana, s kterim nismo bili nikoli in ne bomo nikoli zadovoljni. Nismo ga dobili po prosti volitvi in naši

želji, nego po žrebu in brezmišljenosti nekterih odbornikov, v ktere smo stavili vse zaupanje. Le ta tolažba nam je ostala, da tri leta bodo kmali minula, pa bo vsega kraj. Al viditi je, da smo se prevarili. Drugod okoli nas volijo povsod že nove župane, tudi mi bi ga bili že radi, posebno ker naši možje že odhajajo po svoji navadi v pohišno trgovstvo, in v kratkem bo večina njih odšla, a od volitve ni še ne duha ne sluha. Podoba je, da naš župan to reč iz posebnih vzrokov nalašč odlašča. Mi poznamo občinsko volitveno postavo, pa tega vendar ne vemo, ali res kteri župan more še po preteklih 3 letih ostati župan, ako ni bil iznova voljen. Drage „Novice“, tu vas prosimo odgovora. Silno radi bi se znebili tega gospoda — tako se on sam rad imenuje in tako tudi rad ravná, kajti pri nas obveljá malokter sklep občinskega odbora, ako ni prav po dlaki županovi. Tako, na priliko, se je že dvakrat sklenilo, da v domačem uradu se mora pisati le slovensko, a vendar se je dozdaj le z malimi izjemami, pisalo vedno le nemški, dasiravno župan nemški govorí, da se Bogu smili; zdaj nekaj časa se nam piše po hrvaški. Bog zna, kdaj da pridemo do slovenščine? Posebno veselje je imel naš župan cesto širiti, kjer je bila že dosti široka; kjer je bila pa v resnici ozka, ondi je še danes ozka. Tako tudi rad postavlja cestne kamne zaradi lepote, a ne zaradi potrebe itd. Ni tedaj čuda, da zdaj vse poprašuje: ali bomo in kdaj bomo volili novega župana? Eden v imenu mnogih.

Odgovor vredništva. Župani se volijo po občinski postavi samo za 3 leta; po preteklih 3 letih mora biti nova volitev. Ako so se tedaj kje župani na novo volili zdaj, volili so se po postavi. Al ti zdaj voljeni župani ostanejo le tako dolgo, dokler se ne osnujejo nove občine, ki se bodo kmalu, menda še to leto, osnovale. Ko se ustanovijo občine po novi snovi, potem bodo se volili tudi novi župani in zdaj voljeni zopet odstopijo. Zato ne kaže za ta mali čas na novo voliti, ako niso prav posebni vzroki za to; da bi ktera občina vendar hotela voliti, ne more se jej po naših mislih odreči pravica nove volitve.

Iz Kranja 24. sept. *(Delitev premij za konje)* je bila danes tukaj. Premije za žebce po 150 gold. in sreberno svetinjo so prejeli sledeči gospodarji: Sluga Anton iz Viča, Vovk Jožef iz Vrbe, in Štempihar Jožef iz Praprotne Police, — po 100 gold. in sreberno svetinjo pa Vovk Lorenc iz Črnivca, Kolman Janez iz Zapuš in Remec France iz Kartine. — Za kobile s žbetom so prejeli premije ti-le gospodarji: Molj France iz Vogelj 10 cekinov in sreberno svetinjo, — po 7 cekinov in sreberno medalijo: Avsenek Anton iz Otoka in Žerovnik Jakob iz Bele, — po 4 cekine in svetinjo Kolenec Janez poleg Št. Ruperta, Hočevar Matija iz zgornjega, in Hočevar Martin iz spodnjega Brnika, — sreberno svetinjo je dobil Aliaš Janez iz Torova; — za 3letno žebico je dobil Žepič Anton iz Brezovice poleg Mirne 8 cekinov in svetinjo, Golob Anton iz Stražiša in Kecel Franc 6 cekinov, — Rant Matevž iz srednjih Bitenj, Mušic Juri iz Pšate in Kopač Jakob iz Vešic po 3 cekine in svetinjo, — Otto Kristijan, grajščak v Vinici, pa svetinjo.

Iz Ljubljane. Deželni zbor je prestal do petka zato, da imajo odseki nekoliko več časa izdelavati svoje naloge.

— *(Hranilnica kranjska)* je v občnem zboru sklenila, v spomin 50letnega obstoja svojega prihodnje leto iz svojega premoženja zidati veliko novo poslopje za realno šolo in je v ta namen odločila 100.000 do 120.000 gold. Hiša ostane sicer lastnina hranilnici, al prepustiti jo hoče deželi in mestu za šolsko rabo brez plačila. Res velike hvale vreden sklep!

— *(Gosp. dr. Etb. Costo)* je kmetijska družba goriška izvolila za častnega uda. Slava!

— *(Sodniji v Senožečah in Kostanjevici)* se odprete 1. oktobra.

— *(Bogoslovske šole)* se pričnó 5. oktobra.

— *(Gosp. dr. Jan. Kulavec)*, zdaj vodje-namestnik v ljubljanskem bogoslovskem seminišču, je imenovan za ces. dvornega kaplana in vodjo višjih bogoslovskih študij na Dunaj.

— *(„Brenceljnov“ vrednik gosp. Jak. Alešovec)*, tožen, da je zasmehoval nemške mestne očete ljubljanske (prav za prav „glasovito spomenico“ njihovo) in da je odobraval dogodbo Jančjo, je bil po porotnikih za nedolžnega spoznan. Ko je sodnije predsednik oklical to razsodbo, zadoneli so živahni „živio“-klici porotnikom po dvorani. „Darob aber entbrannte des „Tagblatt“ gift'ger Groll“, a ker druzega nič ne more, je rekel, da — le na nitki enega glasú je visela „Brenceljnu“ ugodna razsodba. To pa je vendar mnenje ogromne večine ljudí, ki beró časnike, da poprej bi morali že desetkrat zaprti biti vsi „Kikeriki“-, „Figaro“-, „Floh“- in „Reibeisen“-vredniki, nego „Brencelj“. — Danes je imel gosp. Alešovec drugo tožbo kot vrednik „Triglava“, tožen zato, da je žalil avstrijsko armado. Porotniki so ga spet nedolžnega spoznali in sopet so se razlegali živio-klici prisežnim možém po dvorani. In tudi mi jim kličemo: dobro! kajti pokazali so, da cenijo svobodo tiska, dokler ne prestopa mej poštenja.

— *(Prvi del knjige „Nauk o telovadbi“)*, kterega je Matica kupila od „Sokola“, prodaja bukvar Giontini po 40 kr. — Pri tej priliki naznanjamo, da drugi del te knjige, ktero Matica izdá, pojde še ta teden v tiskarnico.

— *(Pesmi gosp. Stritarja)* bodo v kratkem dotiskane. Brž ko kodo gotove, naznanilo se bo, kje in po kaki ceni se bo kupovala knjiga, od ktere pričakovati smemo, da bo delala čast slovenskemu pesništvu.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Najvažnejša novica preteklega tedna je ta, da volitveni boj na Českem je končan, le v Pragi ste 29. dne t. m. še dve volitvi. Narod slovanski na Českem je klicala vlada na odgovor, in odgovoril je tako, da vlada prav očitno vidi, da nikakor ne mara za to sistemo, ktera zdaj velja v Cislajtaniji. Napenjale so se vse sile — groza je brati, kar českí časniki pripovedujejo, kako se je delalo, in kar je oklical sam župan dr. Klaudy pražki, ki se je zarad nepostavne sile odpovedal županstvu. Ako birokracija tako postopa, spodkopala bode vladi vso vero; po vseh okrajih je hotela cesarske uradnike ali svoje privržence narediti za poslance; al narod je po volitvah odgovoril, da uradnikov noče v deželnem zboru, kajti vsi prejšnji poslanci bili so sopet voljeni in z ogromno večino; le uradniki, nekteri judje in nemci so glasovali za vladne kandidate. Padla je tedaj vlada popolnoma. Kaj pa zdaj? Dokler ne dobimo ministerstva, ki ima za „spravo vseh narodov“ živo voljo in se po oni poti, ki jo je nasvetovalo ministerstvo Belkredijevo, ne predrugači ustava, ne bode srečna Avstrija! — Prof. Greuter, tožen razžaljenja Njegovega Veličanstva zarad govora v Hippaški napitnici, je bil 22. t. m. nedolžen spoznan.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.